

๔. มหาภูมิบาลนปาทุภาวะปัญหา ๔

พระเจ้ามิลินท์ ตรัสว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระพุทธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าแม่ได้ตรัสแล้วว่า 'ภิกษุทั้งหลาย เหตุเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินใหญ่เหล่านี้แปดอย่าง ปัจจัยเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินใหญ่แปดอย่าง' ดังนี้. พระพุทธพจน์นี้ กล่าวเหตุปัจจัยหาส่วนเหลือมิได้ พระพุทธพจน์นี้ กล่าวเหตุปัจจัยไม่มีส่วนเหลือ, พระพุทธพจน์นี้ กล่าวเหตุปัจจัยโดยตรง ไม่มีปริยาย, เหตุเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินใหญ่เป็นที่เก้าอันอื่นไม่มี; พระผู้เป็นเจ้า นาคเสน ถ้าเหตุเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินใหญ่ที่เก้า อันอื่นยังมีไซ้, พระผู้มีพระภาคเจ้า ฟังตรัสเหตุเมื่อนั้น, ก็เหตุเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินใหญ่ที่เก้า อันอื่นย่อมไม่มี เพราะเหตุใดแล, เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ตรัสเหตุเมื่อนั้นแล้ว. ก็แต่ว่า เหตุเพื่อความปรากฏของความไหวของแผ่นดินใหญ่ที่เก้านี้ ยังปรากฏอยู่, พระเวสสันดรมหากษัตริย์ทรงบริจาคมหาทาน แผ่นดินใหญ่นี้ไหวแล้วเจ็ดครั้งด้วยเหตุไรเล่า พระผู้เป็นเจ้า นาคเสน. ถ้าเหตุเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินใหญ่แปดอย่างเท่านั้น ปัจจัยเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินใหญ่แปดอย่างเท่านั้นไซ้, ถ้าอย่างนั้น คำอันใดที่ว่า 'เมื่อพระเวสสันดรมหากษัตริย์ทรงบริจาคมหาทาน แผ่นดินใหญ่นี้ไหวเจ็ดครั้ง' คำเมื่อนั้นผิด. ถ้าเมื่อพระเวสสันดรมหากษัตริย์ทรงบริจาคมหาทาน แผ่นดินใหญ่นี้ไหวเจ็ดครั้งแล้วไซ้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'เหตุเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินแปดอย่างเท่านั้น ปัจจัยเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินแปดอย่างเท่านั้น' คำนั้นก็ผิด. ปัญหาเมื่อนี้สองเงื่อนไข เป็นปัญหาละเอียดย ใด ๆ แก่ยาก ทำบุคคลให้มีมณต์ดังบุคคลตบอดด้วย ลึกด้วย, ปัญหานี้มาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว, ปัญหานี้ ผู้อื่นที่มีปัญญาน้อย นอกจากบุคคลผู้มีความรู้เช่นพระผู้เป็นเจ้า ไม่อาจเพื่อจะวิสัยหาได้."

พระเถระเจ้าถวายพระพรว่า "ขอถวายพระพร พระพุทธพจน์นี้พระผู้มีพระภาคเจ้าแม่ได้ตรัสแล้วว่า 'ภิกษุทั้งหลาย เหตุปัจจัยทั้งหลายเพื่อความปรากฏของความไหวแห่งแผ่นดินใหญ่เหล่านี้ แปดอย่าง ๆ' ดังนี้. แม้เมื่อพระเวสสันดรมหากษัตริย์ทรงบริจาคมหาทานอยู่ แผ่นดินใหญ่นี้ไหวแล้วเจ็ดครั้ง. ก็แลการที่แผ่นดินใหญ่ไวนั้นไม่เป็นไปดินกาลทุกเมื่อ มีความเกิดขึ้นในกาลบางครั้ง, พ้นแล้วจากเหตุทั้งหลายแปดอย่าง, เพราะเหตุนี้ ท่านจึงไม่นับแล้วโดยเหตุทั้งหลายแปด.

ขอถวายพระพร เมฆทั้งหลายสามอย่าง คือ: เมฆชื่อวิสัยกะหนึ่ง เมฆชื่อเหมันติกะหนึ่ง เมฆชื่อปาวุสสะกะหนึ่ง เท่านั้น ท่านย่อมนับว่าเมฆ, ถ้าเมฆอื่นพ้นจากเมฆทั้งหลายที่สมมติแล้ว, เมฆนั้นย่อมถึงซึ่งความนับว่ากาลเมฆเท่านั้น ชันใด; สมัยเมื่อพระเวสสันดรมหากษัตริย์ทรงบริจาคมหาทานอยู่ แผ่นดินใหญ่นี้ไหวแล้วเจ็ดครั้ง ด้วยเหตุอันใดเหตุนี้ ไม่มีในกาลทุกเมื่อ มีความเกิดขึ้นในกาลบาง

คราว, พันจากเหตุทั้งหลายแปดอย่าง, เหตุนั้น ท่านจึงไม่นับโดยเหตุทั้งหลายแปดอย่าง ฉะนั้นนั้น เทียว.

ขอถวายพระพร อีกนัยหนึ่ง เหมือนแม่น้ำห้าร้อย ไหลมาแต่ภูเขาชื่อหิมวันต, แม่น้ำห้าร้อย เหล่านั้น แม่น้ำทั้งสิบเท่านั้น ท่านยอมนับโดยอันนับว่าแม่น้ำ, แม่น้ำทั้งสิบนี้อย่างไร แม่น้ำทั้งสิบนี้ คือ แม่น้ำคงคาหนึ่ง แม่น้ำยมุนาหนึ่ง แม่น้ำอจิรวดีหนึ่ง แม่น้ำสรภูหนึ่ง แม่น้ำมहीหนึ่ง แม่น้ำสินธุหนึ่ง แม่น้ำสรัสวดีหนึ่ง แม่น้ำเวตรวดีหนึ่ง แม่น้ำวีตงสาหนึ่ง แม่น้ำจันทกาคาหนึ่ง แม่น้ำทั้งสิบเหล่านี้ ท่าน นับว่าแม่น้ำแท้, แม่น้ำทั้งหลายเศษนอกนั้น ท่านไม่นับโดยอันนับในแม่น้ำ, ความนับนั้นมิอะไรเป็น เหตุ? แม่น้ำทั้งหลายเท่านั้น ไม่เป็นแดนเกิดแห่งน้ำ เพราะเหตุนั้น ท่านจึงนับโดยอันนับรวมลงในแม่น้ำ ใหญ่ แม่น้ำใด สมัยเมื่อพระเวสสันดรมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญมหาทานอยู่ แผ่นดินใหญ่นี้ไหวแล้วเจ็ด ครั้ง ด้วยเหตุใด เหตุนั้น ท่านไม่นับโดยเหตุทั้งหลายแปดอย่าง ฉะนั้น.

ขอถวายพระพร อีกอย่างหนึ่ง เหมือนอมาตย์ทั้งหลายของมหากษัตริย์มีอยู่ ร้อยหนึ่งบ้าง สอง ร้อยบ้าง, อมาตย์ทั้งหลายเหล่านั้นชนทั้งหลายทุกคน ท่านยอมนับโดยอันนับว่าอมาตย์, ชนทั้งหลาย ทุกคนนี้ อย่างไร ชนทั้งหลายทุกคนนี้ คือ เสนาบดีหนึ่ง ปุโรหิตหนึ่ง อักษทัสสะ ผู้พิพากษาหนึ่ง ภัณฑาคาริกะชาวพระคลังหนึ่ง ฉัตตคาหกะผู้เชิญพระกลดหนึ่ง ชัคคคาหกะผู้เชิญพระแสงหนึ่ง ชนทุกคนเหล่านี้เท่านั้นท่านนับโดยอันนับว่าอมาตย์แท้, ข้อซึ่งนับมิอะไรเป็นเหตุเล่า ? ข้อซึ่งนับนั้น เพราะ ความที่ชนทั้งหกนั้นเป็นผู้ประกอบด้วยคุณต่อพระมหากษัตริย์, ชนทั้งหลายเหล่านั้น ท่านมิได้นับแล้ว, ชนทั้งหลายเหล่านั้นยอมถึงซึ่งความกล่าวรวมลงว่าอมาตย์ทั้งสิ้นนั้นเทียว ฉนใด, เมื่อพระเวสสันดร มหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญมหาทานอยู่ แผ่นดินใหญ่นี้ ไหวแล้วเจ็ดครั้ง ด้วยเหตุใด เหตุนั้น ไม่มีมิในกาล ทุกเมื่อ มีความเกิดขึ้นในกาลบางครั้ง, พันจากเหตุทั้งหลายแปดอย่าง, เหตุนั้น ท่านจึงไม่นับโดยเหตุ แปดอย่าง ฉะนั้นนั้นแหละ.

ขอถวายพระพร กรรมเป็นที่ตั้งแห่งความเสวยสุขในทิฏฐธรรมเป็นเหตุถึงอันบุคคลกระทำแล้ว ในศาสนา แห่งพระพุทธเจ้าผู้ชนะมารทั้งปวงแล้ว ณ กาลนี้, อนึ่ง เกียรติศัพท์ความสรรเสริญคุณของ บุคคลทั้งหลายเหล่านี้ ฟุ้งทั่วไปในเทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย, บรมบพิตรได้ทรงฟังบ้างหรือไม่ ขอ ถวายพระพร."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า ข้าพเจ้าได้ยินอยู่ กรรมเป็นที่ตั้งแห่งความเสวยสุขในทิฏฐธรรม เป็นเหตุถึง อันบุคคลกระทำแล้วในศาสนา ณ กาลนี้, ทั้งเกียรติศัพท์ความสรรเสริญคุณของบุคคลทั้งหลาย เหล่านี้ฟุ้งทั่วไปในเทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย, บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นเจ็ดคนข้าพเจ้าเคยได้ยินมา."

ถ. "ใครบ้าง ใครบ้าง ขอถวายพระพร."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า บุคคลทั้งเจ็ด คือ นายมาลาการชื่อสุมนะหนึ่ง พรหมณชื่อเอกสาฎก หนึ่ง ลูกจ้างชื่อปณณะ หนึ่ง เทวีชื่อ มัลลิกา หนึ่ง เทวีโคपालมารดา หนึ่ง อูบาสิกาชื่อ สุปปิยา หนึ่ง นาง ทาสีชื่อ ปุณณา หนึ่ง ชนเหล่านี้เป็นผู้ที่มีกุศลเป็นที่ตั้งแห่งความสุขในภุมมวรรณะ, หนึ่ง เกียรติ ความสรรเสริญคุณของชนทั้งหลายเหล่านี้ ฟุ้งทั่วไปในเทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย."

ถ. "ขอถวายพระพร ชนทั้งหลายแม้อื่นอีก บรมบพิตรได้ทรงฟังหรือไม่ว่า ในกาลล่วงแล้ว ชน ทั้งหมดไปสู่พิภพชื่อตริทศทั้งสี่ร่างกายเป็นของแห่งมนุษย์นั้นเทียว."

ร. "ข้าพเจ้าได้ยินอยู่."

ถ. "ใครบ้าง ใครบ้าง ไปสู่พิภพชื่อตริทศทั้งสี่ร่างกายเป็นของแห่งมนุษย์ ขอถวายพระพร."

ร. "ชนทั้งหลายสี่ คือ คนธรรพพรานนามว่าคฤติลาหนึ่ง พระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่า สาธิน ราช หนึ่ง พระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่านิมิราชหนึ่ง พระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่ามณฑาตุราชหนึ่ง เหล่านี้ข้าพเจ้าได้ยินมาว่า 'ไปสู่พิภพชื่อตริทศแล้ว ทั้งสี่ร่างกายเป็นของแห่งมนุษย์นั้นเทียว,' พระผู้ เป็นเจ้า กรรมอันบุคคลนั้นกระทำแล้ว ข้าพเจ้าได้ฟังมาแม้สิ้นกาลนานว่า 'เป็นกรรมดี ไม่ใช่กรรม ชั่ว.'"

ถ. "ขอถวายพระพร ก็บรมบพิตรเคยได้ทรงฟังแล้วหรือว่า 'ในกาลยี่ดยาวที่ล่วงแล้ว หรือใน กาลซึ่งเป็นไปอยู่ ณ บัดนี้ ครั้นเมื่อทานของบุคคลผู้มีชื่ออย่างนี้ อันบุคคลนั้นให้อยู่ แผ่นดินใหญ่ไหว แล้วคราวหนึ่งบ้าง สองคราวบ้าง สามคราวบ้าง."

ร. "ข้าพเจ้าไม่เคยได้ฟังเลย พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ถ. "ขอถวายพระพร นิกายเป็นที่มา และมรรคผล ปริยัตติ และการฟัง และกำลังแห่งความ ศึกษา และความปรารถนาจะฟัง และปริพุจฉา และความเข้าไปนั่งใกล้อาจารย์ของอาตมภาพมีอยู่, แม้อาตมภาพไม่เคยได้ฟังว่า 'ครั้นเมื่อทานของบุคคลผู้มีชื่ออย่างนี้ อันบุคคลนั้นให้อยู่ แผ่นดินใหญ่ ไหวแล้ว คราวหนึ่งบ้าง สองคราวบ้าง สามคราวบ้าง' ดังนี้, ยกเว้นทานอันประเสริฐของพระเวสสันดร บรมกษัตริย์เสียด."

ขอถวายพระพร โภภีแห่งปีทั้งหลายเป็นไปล่วงแล้วซึ่งคลองแห่งการนับ ล่วงไปแล้วในระหว่าง แห่งพระพุทธรเจ้าสองพระองค์ คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระนามว่ากัสสปหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระนามว่าสักยกมุนีหนึ่ง. การได้ฟังของอาตมภาพในโภภีแห่งปีทั้งหลายนั้นไม่มีว่า 'ครั้นเมื่อทาน ของบุคคลผู้มีชื่ออย่างนี้ อันบุคคลนั้นให้อยู่ แผ่นดินใหญ่ไหวแล้ว คราวหนึ่งบ้าง สองคราวบ้าง สาม คราวบ้าง.' แผ่นดินใหญ่ซึ่งจะหวั่นไหว ด้วยความเพียรประมาณเท่านั้น ด้วยความบากบั่นประมาณ เท่านั้น หามีได้."

ขอถวายพระพร แผ่นดินใหญ่เต็มแล้วด้วยภาวะ คือ คุณแห่งความกระทำซึ่งความเป็นผู้สะอาดโดยอาการทั้งปวง ไม่อาจเพื่อจะทรงคุณนั้นไว้ได้ ย่อมเขยื้อนสะเทือนหวั่นไหว. อุปมาเหมือน เกวียนที่เต็มด้วยภาระหนักเกิน ดุมและกงทั้งหลายของเกวียนนั้นย่อมแยกเพลขาของเกวียนนั้นย่อมแตก ฉนินโด, แผ่นดินใหญ่เต็มแล้วด้วย ภาวะ คือ คุณแห่งความกระทำซึ่งความเป็นผู้สะอาดโดยทั้งปวง เมื่อไม่อาจเพื่อจะทรงภาวะ คือ คุณนั้นไว้ได้ ย่อมเขยื้อนสะเทือนหวั่นไหวมีอุปไมยฉนนั่นนั่นเทียวแล.

ขอถวายพระพร อีกนัยหนึ่ง อากาศตาดไปด้วยเร็วแรงแห่งลมและน้ำ เต็มแล้วด้วยภาวะ คือ น้ำหนาขึ้นแล้ว ย่อมบันลือลั่นกระทำเสียงครืนครัน เพราะความที่อากาศนั้นเป็นของอันลมหก้าถูกต้องแล้วฉนินโด, แผ่นดินใหญ่เต็มไปแล้วด้วยภาระอันหนาขึ้น ไพบูลย์คือกำลังแห่งทานของพระมหากษัตริย์ ทรงพระนามว่า เวสสันดร ไม่อาจเพื่อจะทรงภาวะนั้นไว้ได้ ย่อมเขยื้อนสะเทือนหวั่นไหว ฉนนั่นนั่นเทียวแล. ก็จิตของพระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่า เวสสันดร ย่อมไม่เป็นไปด้วยอำนาจแห่ง รากะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ กิเลส และวิตกย่อมไม่เป็นไปด้วยอำนาจแห่ง อรติ, จิตนั้นย่อมเป็นไปโดยอำนาจแห่งทานโดยแท้แล; จิตนั้นเป็นไปโดยอำนาจแห่งทานว่าอะไร ? พระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่า เวสสันดรนั้น ทรงตั้งพระหฤทัยไว้ให้เป็นเจ้าแห่งทานเนื่อง ๆ เป็นไปในกาลทุกเมื่อว่า 'ยาจกทั้งหลายที่ยังไม่มาแล้ว ฟังมาในสำนักของเรา ส่วนยากจกทั้งหลายที่มาแล้ว ฟังได้ตามความปรารถนา แล้วมีใจยินดีเต็มไปด้วยปีติ, ดังนี้ พระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่า เวสสันดร ทรงตั้งพระหฤทัยไว้เนื่อง ๆ เป็นไปในกาลทุกเมื่อในที่ทั้งหลายสิบ คือ: ในความทรมานหนึ่ง ในความระงับหนึ่ง ในความทนหนึ่ง ในความระวังหนึ่ง ในความสำรวมหนึ่ง ในความสำรวมโดยไม่เหลือหนึ่ง ในความไม่โกรธหนึ่ง ในความไม่เบียดเบียนหนึ่ง ในสังขะหนึ่ง ในโสเจยยะความเป็นผู้สะอาดหนึ่ง. ความแสวงหากามอันพระเวสสันดร มหากษัตริย์ละแล้ว, ความแสวงหากามของพระองค์สงบรามแล้ว, พระองค์ถึงแล้วซึ่งความชวนชวายในการแสวงหาพรหมจรรย์ถ่ายเดียว. พระองค์ละความรักชาติตน ถึงแล้วซึ่งความชวนชวายเพื่อความรักผู้อื่น; พระองค์ถึงซึ่งความชวนชวาย เพื่อความรักผู้อื่น ว่าอะไร? ความชวนชวายในพระหฤทัยของพระองค์ว่า 'สัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ ฟังเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน เป็นผู้ไม่มีโรค เป็นผู้เป็นไปด้วยทรัพย์ เป็นผู้มียายุยืนเกิด' ดังนี้ ย่อมเป็นไปมากถ่ายเดียว. พระเวสสันดร มหากษัตริย์ ก็เมื่อทรงบริจาคตานนั้น บริจาคเพราะปรารถนาภวสมบัติก็หาไม่, จะบริจาคเพราะเหตุปรารถนาจะให้เขาให้ตนบ้าง และปรารถนาจะให้ตอบแก่เขา และปรารถนาจะเกลี้ยกล่อมเขาก็หาไม่, จะบริจาคเพราะเหตุปรารถนาอายุ พรรณ สุข กำลัง ยศ และบุตรและธิดาละอย่าง ๆ ก็หาไม่, พระองค์ได้ให้แล้วซึ่งทานนำเลือกสรรทั้งหลายไม่มีทานอื่นเสมอ และเป็นทานไพบูลย์ ไม่มีทานอื่นยิ่งกว่าเห็นปานฉนินโด เพราะเหตุแห่ง สัพพัญญุตญาณ คือ เพราะเหตุแห่งรัตนะ คือ สัพพัญญุตญาณ. ครั้นพระองค์บรรลุความเป็นพระ สัพพัญญูแล้ว ได้ทรงภาสิตพระคาถานี้ มีเนื้อความว่า "เราเมื่อสละบุตรชื้อชาติ และธิดา ชื้อ กัณหชาติ

นา และเทวีชื่อ มัทรี มีความประพฤติดีในภัสดา มิได้เสียดายแล้ว, เราคิดแต่เหตุแห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ถ่ายเดียว" ดังนี้. พระเวสสันดร มหาภักษัตริย์ทรงชนะบุคคลผู้โกรธ ด้วยความไม่โกรธ, ชนะบุคคลผู้ไม่ยังประโยชน์ให้สำเร็จ ด้วยการกระทำประโยชน์ให้สำเร็จ, ชนะบุคคลผู้ตระหนี่ ด้วยทานการบริจาค, ชนะบุคคลกล่าวคำเหลวไหล ด้วยความจริง, ชนะอกุศลทั้งปวง ด้วยกุศล, เมื่อพระเวสสันดร นั้นบริจาคอยู่อย่างนั้นไปตามธรรมแล้ว มีธรรมเป็นประธานด้วยนิสสันทผลแห่งทาน และความเพียรมีกำลัง และวิหารธรรมเครื่องอยู่ไฟบุญลย์ของพระองค์, ลมใหญ่ทั้งหลายในภายใต้แผ่นดิน ย่อมเขี่ยจนกระจาย ๆ พัดไปน้อย ๆ คราวหนึ่ง ๆ น้อมลงพู่ขึ้น น้อมไปต่าง ๆ, ต้นไม้ทั้งหลายมีใบสลดแล้วล้มไป, วลาหทั้งหลายเป็นกลุ่ม ๆ แล่นไปในอากาศ, ลมทั้งหลายเจือด้วยธุลีเป็นของหยาบ, อากาศอันลมทั้งหลายเบียดเสียดแล้ว, ลมทั้งหลายย่อมพัดเป่าไป ๆ, เสียงนกกัวใหญ่เปล่งออก, ครั้นเมื่อลมทั้งหลายเหล่านั้นกำเริบแล้ว น้ำกระเพื่อมน้อย ๆ, ครั้นเมื่อน้ำกระเพื่อมแล้ว ปลาและเต่าทั้งหลายย่อมกำเริบ, คลื่นทั้งหลายเป็นคู่ ๆ กันเกิดขึ้น, สัตว์ทั้งหลายที่สัญจรในน้ำย่อมสะดุ้ง, ละลอกแห่งน้ำเนืองเป็นคู่กันไป, เสียงบันลือแห่งละลอกย่อมเป็นไป, ต่อมน้ำทั้งหลายอันหยาบตั้งขึ้น, ระเบียบแห่งฟองทั้งหลายย่อมแล่นไป, มหาสมุทรย่อมขึ้น, น้ำย่อมไหลไปสู่ทิศและทิศเฉียง, ธารแห่งน้ำทั้งหลายมีหน้าเฉพาะทวนกระแสไหลไป, อสุร ครุฑ นาค ยักษ์ทั้งหลายสะดุ้งหวาดด้วยคิดว่า 'สาครพลิกหรืออย่างไรหนอแล' มีจิตกลัวแล้วแสวงหาทางไป, ครั้นเมื่อธารแห่งน้ำกำเริบขุนมัวแล้ว แผ่นดินทั้งภูเขาทั้งสาครห้วยน้ำหว, ภูเขาสิเนรุมียอดและชะงอนเป็นวิหารแห่งศิลาเป็นของน้อมไปต่าง ๆ, ครั้นเมื่อแผ่นดินใหญ่ห้วยน้ำหวอยู่ ภูเขาพังพอนและแมวและสุนัขจิ้งจอก สุกร มฤค และนกทั้งหลายย่อมตกใจ, เหล่ายักษ์ที่มีศักดิ์อันย่องให้, ยักษ์ทั้งหลายที่มีศักดิ์ใหญ่ ย่อมหัวเราะ. มีอุปมาว่า เมื่อกะทะใหญ่ตั้งอยู่บนเตาแล้ว เต็มแล้วด้วยน้ำ มีข้าวสารอันบุคคลรวบรวมลงแล้ว ไฟโพล่งอยู่ข้างใต้ คราวแรกกระทำกะทะให้ร้อนก่อน, กะทะร้อนแล้วกระทำน้ำให้ร้อน, น้ำร้อนแล้วกระทำข้าวสารให้ร้อน, ข้าวสารร้อนแล้วผุดขึ้นและจมลง, มีต่อมเกิดขึ้นแล้ว, ระเบียบแห่งฟองผุดขึ้น ฉนั้นใด; พระมหาภักษัตริย์ทรงพระนามว่า เวสสันดร สิ่งใดที่บุคคลสละโดยยากในโลก ทรงสละสิ่งนั้น, ครั้นเมื่อพระองค์ทรงสละของพระองค์นั้น ลมใหญ่ทั้งหลายในภายใต้ ไม่อาจเพื่อจะทรงคุณ คือ ความสละนั้นไว้ได้ กำเริบแล้ว, ครั้นเมื่อลมใหญ่ทั้งหลายกำเริบแล้ว น้ำก็ไหว, ครั้นเมื่อน้ำไหวแล้ว แผ่นดินใหญ่ก็ไหว ฉนั้นนั้น นั้นเทียวแล. ของสามอย่าง คือ ลมใหญ่ด้วย น้ำด้วย แผ่นดินด้วยเหล่านี้ เป็นของดุจมีใจเป็นอันเดียวกัน แม้ในกาลนั้น ด้วยประการ ฉะนี้, อานุภาพแห่งทานของบุคคลอื่นซึ่งจะเหมือนอานุภาพแห่งมหาทานของพระเวสสันดร มหาภักษัตริย์ โดยนิสสันทผลแห่งมหาทาน โดยความเพียรมีกำลังไฟบุญลย์เช่นนี้ ไม่มี.

อนึ่ง แก้วทั้งหลายมากอย่างซึ่งมีในแผ่นดิน, แก้วมากอย่างนี้อย่างไร แก้วมากอย่างนี้ คือ แก้วอินทนิล แล้วมหานิล แก้วโชติรส แก้วไพฑูรย์ แก้วดอกผักตบ แก้วสีดอกไม้ช้ำก แก้วมโนหร แก้วสุริย

กานต แก้วจันทรกานต แก้ววิเชียร แก้วโกโชนกมกะ แก้วบุสราศ แก้วทับทิม แก้วลาย, แก้วจักรวรรดิ
อันโลกย่อมกล่าวว่าเป็นยอด ก้าวล่วงเสียซึ่งแก้วทั้งปวงเหล่านี้, แก้วจักรวรรดิ ยังที่ให้สว่างลงตลอด
โยชน์หนึ่งโดยรอบ ฉันใด; ทานอันใดอันหนึ่ง แม้อสทิสทานเป็นอย่างยิ่ง มีอยู่ในแผ่นดิน, มหาทานของ
พระเวสสันดรมหากษัตริย์ บัณฑิตย่อมกล่าวว่าเป็นยอดทาน ก้าวล่วงทานทั้งปวงนั้นเสีย ฉันนั้นนั่น
เที่ยวแล. ครั้นเมื่อมหาทานของพระเวสสันดรมหากษัตริย์ อันพระองค์บริจาคอยู่ แผ่นดินใหญ่ไหวแล้ว
เจดครั้ง."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า พระตถาคตเมื่อยังเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นผู้ที่มีขันติความอดทนอย่างนี้ มีจิต
อย่างนี้ มีความน้อมไปเพื่อคุณอันยิ่งอย่างนี้ มีความประสงค์อย่างนี้ ไม่มีใครเสมอทั้งโลกด้วยเหตุใด,
เหตุนั้น ของพระพุทธเจ้าทั้งหลายนำอศจรรย เหตุนั้น ของพระพุทธเจ้าทั้งหลายนำพิศวง ไม่เคยเป็นมา
เป็นแล้ว. พระผู้เป็นเจ้า ความพยายามก้าวไปสู่คุณยิ่งของพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าให้
ข้าพเจ้าเห็นแล้ว, อนึ่ง พระบารมีของพระพุทธเจ้าผู้ชนะแล้ว พระผู้เป็นเจ้าให้สว่างลงโดยยิ่งแล้ว,
ความที่พระตถาคต แม้เมื่อประพตติจรียาเท่านั้น ยังเป็นผู้ประเสริฐสุดในโลกกับทั้งเทพดา พระผู้เป็น
เจ้ามาแสดง โดยลำดับแล้ว; ดีละ พระผู้เป็นเจ้า ศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้ชนะแล้ว พระผู้เป็นเจ้าชม
แล้ว, พระบารมีของพระพุทธเจ้าผู้ชนะแล้ว พระผู้เป็นเจ้าให้รุ่งเรืองแล้ว, ขอดแห่งวาทะของเดียรถีย์
ทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าตัดเสียแล้ว, หม้อแห่งปรับปวาทความติเตียนทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าต่อเสีย
แล้ว, ปัญหาลึก พระผู้เป็นเจ้ามากระทำให้ตื่นได้แล้ว, ชฎารกพระผู้เป็นเจ้ามากระทำไม่ให้เป็นชฎาได้แล้ว
, คำเครื่องขยายออกอันพระชินบุตรทั้งหลายได้แล้วโดยชอบ, พระผู้เป็นเจ้าผู้ประเสริฐกว่าคณาจารย์ที่
ประเสริฐ ข้อวิสัยนาของพระผู้เป็นเจ้านั้น สมอย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอมรับอย่างนั้น."